

Pomyslná společenství (Benedict Anderson)

Klíčová slova: nacionalismus, národ, národní identita, náboženský systém, dynastický systém

Shrnutí:

Článek pojednává o formování národní identity a vzniku nacionalismu jakožto novodobého fenoménu. Je obecně známo, že vymezení národa není nijak jednoduchou záležitostí. Pro toto vymezení totiž neexistují žádná objektivně jednoznačná kritéria. V úvahu se většinou berou prvky jako společný jazyk, historie, kultura nebo obývané území. Úvod textu se tak nese právě ve znamení otázky, jak národ definovat. Sám Anderson přichází s formulací, že národ je „pomyslné politické společenství – a to existující v představách jako společenství ze samé své podstaty vnějškově ohraničené a svrchované.“

Vznik nacionalismu zřejmě úzce souvisí s širokými kulturními systémy, které mu předcházely. Za první z nich autor považuje časově relativně vzdálená *náboženská společenství*, tmelená zejména univerzálními jazyky jako latina (křesťanské společenství) nebo pravá arabština (islámské společenství), které byly především v psané formě považovány za univerzální nositele ontologické pravdy. Druhým kulturním systémem pak byla na časové ose bližší *dynastická říše*. V této formě uspořádání byla společnost přirozeně organizována kolem nadřazených center – tzn. kolem monarchů. Legitimita obou zmíněných systémů se však postupem času začala vytrácet a tyto systémy tak ztily svůj globální rozsah.

Národnostní určení a z něho vyplývající nacionalismus předchází společenství nenahrazuje, ale pouze z nich vychází. Vždyť jak lépe spojit bratrství, moc a čas dohromady než právě pomocí jakési pomyslné entity. Tou národ bezesporu je. K rozvinutí národního myšlení navíc nezanedbatelnou měrou přispěl i rozvoj tisku zejména románů a novin. Tyto dva žánry výrazně ovlivnily myšlení jedince tím, že mu usnadnily vztáhnout sebe samého k ostatním a ztotožnit se tak pomyslně s určitou skupinou osob, které nikdy všechny neznal ani znát nebude, ale přesto s nimi má cosi společného.

Vlastní hodnocení:

Celý text se snaží osvětlit historický vývoj, který vedl ke vzniku a následnému rozvoji nacionalismu. Tato problematika je, stejně tak jako byla v celém minulém století, i v současnosti velmi aktuální, Otázkou ovšem zůstává do jaké míry je nacionalismus v jednotlivých konkrétních případech legitimní. Když slouží „pouze“ k racionálně opodstatněné obraně lze ho považovat za ryze pozitivní jev, když se však vymkne kontrole vzniká prostor i pro projevy jednoznačně negativní (válečné konflikty, terorismus, nacionální socialismus...). Vlny nacionalismu se v posledních desetiletích vzedmuly snad na všech kontinentech a tento fenomén se tak dočkal skutečně globální povahy. Za Evropu lze jmenovat například nedávné konflikty na Balkánu, z nichž je vzhledem ke své aktuálnosti mediálně nejznámější problematika Kosova. Opomenout nelze ani problémy pramenící z nacionalismu v Baskycku nebo v Severním Irsku. Nacionalismus stál zcela jistě i za rozdělením Československa a stěžejní úlohu sehrává i v „maďarské otázce“ na Slovensku. Příkladů je skutečně mnoho. Národní identita se tak stává jedním ze základních stavebních kamenů soudobé společnosti. V této souvislosti se mi na jazyk dává otázka, zda si nacionalismus i nadále udrží svoji pozici a to zejména v konfrontaci se stále postupující

celospolečenskou globalizací. A nebo je snad globalizace a možnost konfrontace s ní právě tím, co nacionalismus mobilizuje a svým způsobem drží při životě?

The Renaissance of Nationalism (Nuala C. Johnson)

Klíčová slova: národ, nacionalismus, jazyk, území, historie, multikulturalita

Shrnutí:

Tento text posloužil jako vhodné dopnění předchozího textu B. Andersona. Opět se v něm setkáváme s vnímáním národa jako jakéhosi pomyslného společenství. Značnou část článku autorka věnovala snaze o výčet určitých objektivních kritérií, které mohou posloužit k vymezení národa jako takového. Tak jak jsem zmiňoval již v komentáři k předešlému článku, patří mezi tyto „stavební kameny“ národa např. společný jazyk, území, historie, kolektivní vzpomínky, shodné zvyky či tradice, nebo i různé symboly (sochy, památníky) znázorňující slavné okamžiky či osobnosti národní minulosti, jakož i současnosti. Všechny tyto znaky působí jako faktory napomáhající vytváření národní identity a posilující sounáležitost národa. Johnson každý ze znaků podrobně rozebírá a uvádí i konkrétní příklady z evropského prostředí. V textu je dále věnován prostor např. i postavení žen v nacionalismu nebo vztahům národa a území.

Jak je patrné i z názvu článku, nezastává Johnson názor, že by v dohledné budoucnosti mělo dojít k poklesu významu nacionalismu. Naopak věří, že nacionalismus bude v příštích dekádách prožívat v nadneseném slova smyslu jakousi renesanci. A to všechno navzdory a současně i díky neustále sílícím globalizačním trendům.

Vlastní hodnocení:

Článek vnímám (i přes moje nedostatky v angličtině) jako jednodušší a jasněji vyznívající než ten předchozí. S více či méně podobným „seznamem“ znaků národa se již jistě každý z nás setkal. Příklady, kterými jednotlivé znaky autorka dokumentovala ale učinily právě její výčet o poznání zajímavějším. Přesto bych si dovolil poznámku, že tato kritéria (znaky) nemusí být vždy zcela objektivní a národnost může být pouze uměle vytvořeným sociálním konstruktem.

V posledních desetiletích je samotná existence národů jakožto ucelených společenstev ohrožována postupující globalizací. Za možný výstup těchto procesů je považována tzv. multikulturní společnost. Je tedy nacionalismus pouze jedním z výplodů lidstva, který je již přežit? Podobně jako autorka zastávám názor, že tomu tak není a v dohledné době zřejmě ani nebude. Myslím si naopak, že právě globalizace jdoucí ruku v ruce s multinacionalizací je tím, vůči čemu se budou národy v budoucnu nejintenzivněji vymezovat, a co jim paradoxně může pomoci k udržení vlastní integrity. Zároveň se ale obávám, že za těchto okolností hrozí spíše rozvoj negativních a radikálních forem nacionalismu než těch pozitivních.